

Kom. Biblj. Fot.
Z. S. A. Pol. Warsz

№ Inw. ~~7~~

A. Brodzic-Lipiński

Szwajcarskie ustawodawstwo przeciwdymowe

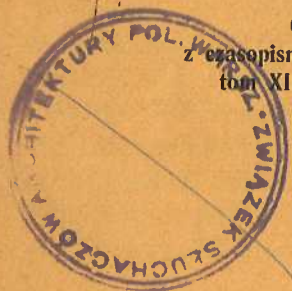
Referat wygłoszony na II posiedzeniu Komisji Technicznej
dla Oddymiania Miast w dniu 4/II 1933 r.)

Odbitka

z czasopisma „Gaz i Woda“

tom XIII, str. 93—95

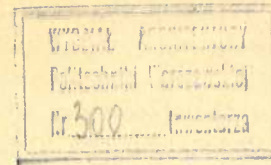
1933 r.

Własność L. S. A.

357.75

Nr. 2 342

W prawodawstwie danej epoki odbijają się ideje czasu, nastawienie polityczne i społeczno-gospodarcze danego kraju, wobec czego przed poznaniem samego prawa należy uświadomić sobie, na jakim tle ono powstało.

Szwajcaria, położony w sercu Europy maleńki kraj o powierzchni 41 295 kilometrów kwadratowych, z czego ponad 29 000 km² to Alpy i ich przedgórze, położone na wysokości od 1 200 do 4 600 m ponad poziomem morza, to jeziora, rzeki i potoki górskie, a więc powierzchnie nie nadające się do intensywnej gospodarki rolnej.

Po Kongresie Wiedeńskim uznana jako neutralne i niepodległe państwo, miała wówczas około 1,5 miliona ludności w 19 kantonach i 6 półkantonach.

Oprócz soli i nieznacznych złóż rudy żelaznej na płaskowzgórzu Jura, oraz wapienia i twardych kamieni, kraj nie posiadał żadnych bogactw kopalnych ani warunków dla rozwoju rolnictwa.

Liberalne teorie gospodarcze Adama Smitha znalazły żywy oddźwięk w Szwajcarii na początku XIX wieku i pobudziły do czynu falangę dzielnych ludzi, że wymienię tylko takie nazwiska jak:

Sulzer, Escher, von Roll, Staempfli, Leu, Orell, Füssli, Amsler i wiele innych. Powstał potężny ruch ideowy, który zmienił polityczne oblicze społeczeństwa i doprowadził do uchwalenia konstytucji 12 września 1848 r. Powstała partja liberalno-demokratyczna (Freisinnige Partei) i ruch socjalny, które sprowadziły reformę konstytucji w dniu 29 maja 1874 roku. Od tej daty kraj rozwijał się pod rządami partji liberalno-demokratycznej, która kieruje sprawami publicznymi do dnia dzisiejszego, a więc 59 lat. Przedewszystkiem zajęto się zcałeniem i zbliżeniem do siebie całego narodu przez rozbudowę dogodnych dróg dla komunikacji, sieci szkół, poczt i telegrafu. Zarazem otwarto granice kraju dla osiedlania się cudzoziemców, uzyskując odświeżenie krwi swej ludności, która żyjąc przez setki lat w odciętych od świata dolinach i na alpejskich polanach uległa częściowo degeneracji. Popierano każdą inicjatywę twórczą w dziedzinie gospodarczej, dając szerokie pole popisu cudzoziemcom. Partja nabrała doświadczenia w zawieraniu mądrych kompromisów, zapewniając krajowi spokojny rozwój. A czego dokonał naród pod rządami tej partji obserwujemy obecnie: z 1,5 miliona ludność wzrosła do 4 milionów; stopa życia wzrosła pięciokrotnie. Dzięki nowopowstałym znacznym przemysłom: maszynowemu, wyrobów galanteryjnych i zegarków, instrumentów precyzyjnych, chemicznemu — barwników, farmaceutycznemu, produktów żywności, jedwabnemu, ko-

ronkarskiemu, turystycznemu i t. d. kraj ubogi się wzbogacił. Fakt ten uwypuklił w swoim odczycie między innymi p. Piotr Drzewiecki, mówiąc w Stowarzyszeniu Techników na temat »Sprawność gospodarza podstawą dobrobytu«.

Dochód społeczny przypadający na głowę ludności w Szwajcarji wynosi zł 3 093 rocznie, gdy w Polsce tylko 665. Oszczędności wynoszą na głowę 912 zł w Szwajcarji w porównaniu do 45 zł w Polsce.

Po scharakteryzowaniu w najogólniejszym zarysie tła polityczno-gospodarczego, nastawionego na pielęgnowanie i niekrępowanie przedsiębiorczości jednostek, przejdę do tych obowiązków, jakie dla swej ochrony społeczeństwo nałożyło na te jednostki w dziedzinie przeciwdymowej. W dosłownem tłumaczeniu cytuję odnośne prawodawstwo:

1) Szwajcarski kodeks cywilny art. 684 opiewa jak następuje:

»Każdy jest obowiązany przy wykonywaniu swoich praw własności, a szczególnie przy uprawianiu przemysłu lub rzemiosła w swojej nieruchomości wstrzymać się od jakiegokolwiek nadmiernego oddziaływania na własność sąsiadów.

Szczególnie zakazane są wszelkie szkodliwe i przez położenie i właściwości gruntów, albo przez miejscowe zwyczaje nieusprawiedliwione oddziaływanie przez dym albo sadze, przykre opary, hałas i wstrząsy«.

2) Związkowe prawo fabryczne z 18 czerwca 1914 roku opiewa w art. 5 ustępach 1, 2 i 3-cim: »Właściciel fabryki obowiązany jest zastosować wszystkie środki ochrony dla zapobieżenia chorobom i nieszczęśliwym wypadkom, które są wskazane przez doświadczenie i stan techniki w danych warunkach.

Pomieszczenia pracy, maszyny i sprzęty pracy muszą być tak wykonane i utrzymane, aby zdrowie i życie robotników było możliwie zabezpieczone.

Pomieszczenia, w których przebywają robotnicy, mają być możliwie czysto utrzymane, dobrze oświetlone i zaopatrzone w racjonalne urządzenia do odświeżania powietrza oraz możliwie najlepszego oczyszczania go z pyłów, dymu, szkodliwych gazów i oparów«.

Art. 9 postanawia:

»Jeżeli w ruchu zakładów okażą się niedogodności, które narażają na niebezpieczeństwo zdrowie i życie robotników albo ludności okolicznej, to rząd kantonalny ma obowiązek wyznaczenia właścicielowi fabryki terminu dla usunięcia tych niedogodności i — jeżeli zajdzie tego potrzeba — zarządzenia wstrzymania ruchu aż do czasu usunięcia ich«.

3) Przepisy wykonawcze do wyżej cytowanego prawa przewidują pod tytułem »Higjena w istniejących fabrykach« art. 36, ust. 2-gi: »Gdzie kurz, wióry, dym, gazy i opary są

nagromadzone w sposób i w ilościach sprawiających przykrości albo szkodzących na zdrowiu, muszą być poczynione starania dla ich usunięcia (odprowadzenia).

Jeżeli te substancje są łatwopalne lub wybuchowe, to odprowadzenie ich ma być wykonane zapomocą tylko takich środków, które wykluczają zapalenie (powstanie pożarów)«.

Art. 66 przepisów dotyczących »zezwoleń na nowe zakłady« brzmi tak samo jak przytoczony wyżej art. 36.

4) Przepisy kantonu Zurychskiego przewidują co następuje:

a) Prawo budowlane dla osiedli miejskich z 23 kwietnia 1893 roku.

Art. 49. »Wyloty przewodów dymowych i parowych nie mogą być skierowane na ulicę«.

Art. 96. »Jeżeli rodzaj przedsiębiorstwa albo szczególne urządzenia w budynku powodują zjawiska, które chociaż nie są wprost szkodliwe dla zdrowia ludzi i zwierząt, ale są dokuczliwe dla sąsiadów, jak przykre wyloty, dym, kurz, ostre hałasy albo znaczne wstrząsy gruntu, to właściciel jest obowiązany zastosować te zabiegi, które według stanu ówczesnej techniki są wskazane do najdalej idącego zmniejszenia dokuczliwości«.

b) Rozporządzenie o miejscowych władzach sanitarnych z 25 lipca 1883.

Art. 16. »Zwłaszcza przy ruchu zakładów prze-

mysłowych w zamkniętych pomieszczeniach mają być zastosowane na koszt pracodawcy wszystkie przez technikę wskazane środki dla usunięcia przeciwdziałających wpływów. Przeciw ujemnym wpływom fabryki na zdrowotność bliższego otoczenia, a także przeciw opadom, które wpływają ujemnie na dopływ świeżego powietrza do mieszkań, muszą być zastosowane środki zaradcze.

Bez względu na niebezpieczne przemysły, np. fabryki zapalek, mają być częściej badane co do wykonania zarządzeń sanitarno-policyjnych i w razie usunięcia się od ich wykonania mają być policyjnie zamykane.

- 5) Ogólne przepisy policyjne miasta Zurychu z 5 kwietnia 1894 opiewają w art. 152-gim: »Właściciel zakładu przemysłowego, którego ruch powoduje znaczne przykrości dla otoczenia, jest obowiązany do zastosowania wszystkich tych budowlanych i technicznych ulepszeń, przy pomocy których możliwe jest usunięcie niedogodności«.

- 6) Ostatnio przy moim czynnym udziale opracowano kantonalne rozporządzenie o urządzeniu palenisk na opaly płynne do ogrzewania mieszkań i pracowni, które się uprawomocniło 16 marca 1925 r. i obowiązuje obecnie na całym obszarze Szwajcarii. Z rozporządzenia tego przytaczam odpowiednie artykuły:

Art. 2. »Wszystkie części instalacji do spalania

olejów muszą być tak urządzone, ażeby stosownie do najnowszego stanu techniki palenisk olejowych były zabezpieczone od pożarów i eksplozji«.

Art. 7. »Urządzenie paleniskowe musi być skonstruowane w ten sposób, że przy przerwie w dopływie powietrza do paleniska automatycznie natychmiast przerwany będzie dopływ oleju do niego. Postanowienie to odnosi się także do urządzeń działających powietrzem niesprężonym«.

(Ogólnie wiadomo, że najczarniejsze dymy powstają wówczas, kiedy nastąpi przerwa w dopływie powietrza, a olej w dalszym ciągu napływa do rozżarzonej komory paleniskowej. Przepis ten zapobiega więc dymieniu takich palenisk).

Art. 14. »Niestosowanie się do przepisów tego rozporządzenia podlega karom przewidzianym w karnych przepisach kantonalnej policji ogniowej«.

Organami przestrzegającymi wykonania tych nielicznych paragrafów są:

- a) Związkowy Inspektorat Fabryczny, posiadający w całym kraju tylko kilka okręgowych zarządów, złożonych z inżynierów specjalnie dokształconych.
- b) Policja ogniowa (Kantonale Feuerpolizei), której podlega kontrola wszystkich palenisk do-

mowych i rzemiosła oraz drobnych przemysłów. Kierownikami są inżynierowie i technicy specjalnie doksztalcani.

Wykonawcami są koncesjonowani kominiarze, z których każdy otrzymuje swój okręg. Wykonawcami zarządzeń karnych jest policja mundurowa na podstawie wyroków sądów policyjnych, orzekających do 8-miu dni.

- c) Policja budowlana (Kantonale Baupolizei), obsadzona również przez fachowców, której kompetencji podlegają wszelkie budowle mające być wykonane lub wykonywane, oraz wszelkiego rodzaju przebudowy. Wykonawcą jej postanowień jest policja mundurowa.
- d) Szwajcarskie Stowarzyszenie Posiadaczy Kociołków (Schweizerischer Dampfkessel - Besitzerverein).
- e) Policja sanitarna (Kantonale Sanitätspolizei), co do której bliższych informacji nie posiadam.

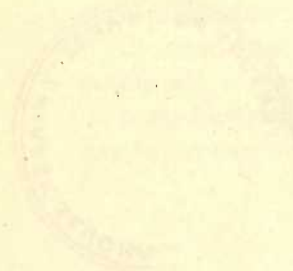
W prawodawstwie tem spotykamy się kilkakrotnie z powoływaniem się na zastosowanie urządzeń »wskazanych przez technikę«, »odpowiadających najnowszej technice« i t. p. Określenia te nakładają na organa przestrzegające wykonywania tych praw stały obowiązek śledzenia wszelkich nowych zjawisk w dziedzinie techniki, stałego doczucia się w stosowaniu nowych jej zdobyczy. Nie do pomyślenia byłoby bowiem zarządzenie tych organów, sprzeczne ze stanem techniki nowoczesnej.

Wiadomo ogólnie, jak doskonale pod względem ubezdymienia miast i osiedli jest urządzona Szwajcarja. Ogólnie też wiadomo, jak zabójcze dla zdrowia ludności mamy powietrze w Warszawie, Łodzi i przemysłowych osiedlach Polski.

Jeżeli mam odpowiedzieć na pytanie, czy wskazane jest w Polsce opracowanie nowej ustawy przeciwdymowej, to oświadczę się przeciw temu. Mojem zdaniem, zadanie Komisji obecnej polegać powinno przede wszystkim na pracy nad uświadomieniem społeczeństwa o zgubnych skutkach plagi dymowej, poza tem na opracowaniu wniosków do uzupełnienia istniejących już ustaw — przemysłowej, budowlanej, kodeksu cywilnego i t. d. w tym kierunku, żeby lepiej zabezpieczyły prawa sąsiadów wszelkich palenisk.

Należy przeto jak najstaranniej przestudjować prawodawstwo różnych krajów i na podstawie tych studjów uzupełnić istniejące już prawodawstwo polskie tak dalece, żeby dawało ono rękojmię ubezdymienia miast i osiedli.

10-

300